

DRUGAČNO RAZMIŠLJANJE O MLADINSKEM KRIMINALU

John Pratt, Juvenile justice, social work and social control. The need for positive thinking. British Journal of Social Work 15, 1985, št. 1, str. 1-24.

Namen članka je dvojen. Prvič; na osnovi proučevanja sodobnih teženj na področju mladinske zakonodaje v Angliji in Walesu skuša dokazati, da se v zadnjem desetletju znatno povečuje stopnja nadzora in prisile v širokih segmentih mlade populacije. Drugič; poskuša orisati pozitivno vlogo socialnih delavcev na področju mladinske zakonodaje, ki lahko pomagajo odvrniti te težnje in ponovno ovrednotiti splošno mišljenje o problemih mladinskega prestopništva in mladinske kazenske zakonodaje.

Če v zadnjem desetletju številni socialni delavci in drugi strokovnjaki, ki delajo na področju mladinskega prestopništva, kažejo znake nezadovoljstva, ni nikakršno presenečenje. Čeprav so zavestno izbirali poklic, v katerem so želeli "pomagati" tistim mladim ljudem in njihovim družinam, ki so iz različnih vzrokov prikrajšani, zavrženi, nezmožni reševati probleme itd., so se kljub temu znašli v položaju, ko so pod udarom hude, čeprav diametralno nesprotno kritike z obeh strani političnega spektra. Tako jim na primer desnica očita, da so v najboljšem primeru neučinkoviti "dobrodelci", ki niso povsem zmožni odgovarjati na "spriženost" svojih strank.

Strokovnjaki socialnega dela na področju mladinskega prestopništva vsekakor nimajo mnogo zaveznikov v prispevkih, ki so jih prinesle nekatere radikalne študije sociologije prestopništva. Še posebej pomembna za razumevanje socialnega dela in družbenega nadzora so novejša dela Foucaulta, Donzelota in tudi drugih avtorjev. Osrednja misel le-teh je, da se je mesto družbenega nadzora preneslo iz institucije na skupnost v zelo različnih oblikah. Zato ni čudno, kot pravi Foucault: "Sodniki normalnosti so navzoči povsod. Živimo v družbi profesorja-sodnika, vzgojitelja-sodnika, socialnega delavca-sodnika; vsi omogočajo univerzalno vladavino normativnega; vsakdo izmed njih pa mu tam, kjer je, podreja telesa, gibe, obnašanja, vedenja, spretnosti, dosežke." (Foucault, Nadzorovanje in kaznovanje, str. 301.)

Po avtorjevem mnenju se ta vidik razširjanja socialnega nadzora kaže, čeprav se samo v negativnem smislu, predvsem na naslednjih področjih:

družbenega nadzora, ki sodaj obstaja v pravi mladinske zakonodaje, in spremeni splošno mišljenje o kriminalu med mladimi.

1. naraščanje sodelovanja med različnimi ustanovami (šola, mladinski klubi, razni odbori, skupine, itd,
2. večja administrativna diskretnost,
3. socialno delo z rizičnimi skupinami (predvsem na prostovoljni osnovi),
4. povečanje nadzora in omejitev za pogojno obsojene mladoletnike,
5. zahteve po zgodnješolskem in daljšem obravnavanju mladoletnikov kot oblika preventivnega socialnega dela,
6. večja strokovnost in administracija - obseg dela socialnih delavcev se razširja.

Ob tem pa je potrebno poudariti, da se število sodnih ukrepov v tem obdobju ne zmanjšuje, čeprav se vse te nove usmeritve odvijajo v skupnosti. Ti se predvsem nanašajo na tako imenovano "huligansko manjšino", ki je običajno povezana z nogometnim huliganstvom, vandalizmom, pouličnim kriminalom in podobno. Vse tako kaže, da so v razpravah o alternativnih oblikah dela, zasnovanih na skupnosti, zgoraj omenjene skupine mladih izključene iz teh programov. Upravičeno se torej zdi, da se je zgradil ideološki konsenz tako glede razlikovanja kot potrebe po ločenih strategijah za domnevno "nepopravljivo" populacijo in "ostalimi", ki še niso prekršili zakona in ki se jih ima predvsem za rizično skupino, ki to lahko naredi. Trditve desnice torej, da se je mladinski nadzor preveč "omehčal" in da ga vodi umišljeni "liberalizem", niso resnične. To, kar se je zgodilo, je, da še nadalje odpisujejo tako imenovani "trd oreh" in se ponasajo z zavetostjo za skupnostno zasnovane alternative kaznovanju za populacijo, ki najbrž tudi sicer ne bi bila institucijalizirana ali sploh zajeta v orbito sistema mladinskega kazenskega prava.

Če je bila torej mladinska kazenska zakonodaja v zadnjih desetih letih usmerjena k večjemu nadzoru in prisilam, kakšna naj bi potem bila vloga socialnega delavca v tem sistemu? Ali takšen razvoj pomeni, da je njegova vloga v povečanem družbenem nadzoru - kakorkoli že preoblečenem - ali je morda tu še prostor za delo proti razraščajočemu aparatu nadzora in spreminjanju splošnega koncepta razmišljanja o kriminalu? Vsekakor so te vprašanja, ki zahtevajo globlje razmišljanje.

Morda je v sedanjem času najbolj potrebno ponovno ovrednotiti sistem ladinske kazenske zakonodaje: to pomeni, da se tako v razmišljanju kot v praksi začnemo umikati stran od široko nedvoumno sprejetih vrednot razvijanja na skupnosti zasnovanih "alternativ", ki potekajo vzporedno s kaznovalnim sektorjem. Kajti alternativa je le "alternativa", dokler tekmuje s starim sistemom. Ureditev, ki ne tekmuje s starim sistemom, ureditev, ki ni relevantna za člane starega sistema kot nadomestilo starega sistema, ni alternativa. Glavni problem je torej doseči kombinacijo nasprotovanja in tekmovalnosti: glavni problem je v izogibanju, da neko nasprotovanje postane netekmovalno, da tekmovanje postane dogovor. Glavni cilj je torej doseči tekmovalno nasprotovanje. Za socialnega delavca to lahko v praksi pomeni tudi reči "ne".

Med mnogimi načini preseganja takšnega stanja, ki jih avtor navaja, so tudi naslednji:

Sodišča se v današnjem času poslužujejo vse večjega števila raznih priporočil in mnenj. Značilno za poročila, ki jih napišejo socialni delavci, je, da ne prikazuje realne podobe mladostnikovega življenja, pomen prestopka v neposrednem in lokalnem kontekstu, temveč so običajno le dokumentacija mladostnikovih "stranpoti" od tistega, kar ima sodišče za sprejeto družbeno normo. Tako se v teh poročilih ponavljajo izrazi, kot "razpad družine", "moteč in nezainteresiran", "nekostruktivna izraba prostega časa", itd., kar seveda ohranja obstoječo konceptualizacijo mladinskega kriminala. Vsebina poročil bi morala zajemati naprimer stopnjo brezposelnosti v kraju, otrokov odnos do šole in kvaliteto izobraževanja, ki mu je ponujena, krajevni pomen določenih vedenjskih vzorcev. Poraja se tudi vprašanje, kakšne so lahko posledice raznih "alternativnih" oblik dela z rizičnimi mladoletniki. Zelo hitro se namreč zgodi, da bo otrok ali mladoletnik, ki je bil podvržen raznim oblikam nadzora, prej obsojen, kot bi sicer bil, saj bo sodišče lahko menilo, da je imel že dovolj možnosti, da ne bi zašel na stranpota. Korak od tud dalje je lahko tudi v vplivanju na kaznovalno politiko in v tem, da poskušajo doseči, da se kaznujejo hujši prestopki. Tudi o raznih oblikah preventivnega dela z mladimi, še posebej tistih, ki se jih ima za "rizične" že zaradi enega samega "pojava" v njihovem "normalnem" razvoju, bi bilo potrebno ponovno razmisliti.

Ob koncu avtor dodaja, da je to le nekaj možnosti, kako zmanjšati aparat družbenega nadzora, ki sedaj obstaja v mreži mladinske zakonodaje, in spremeniti splošno mnenje o kriminalu med mladimi.

Pripravila Lidija Kunič